Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 45, Nisan 2020, s. 172-180

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.41957>

Dr. Berrin AKÇALI

akbumin@gmail.com

FRANSIZCA KELİMELENDEN OLUŞMUŞ TÜRKÇE BİRLEŞİK İSİMLER

Özet

Bu çalışmada Fransızca kelimelerden oluşmuş Türkçe birleşik isimler ele alınmaktadır. Bunun için *Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü* esas alınarak konuyla ilgili örnekler yazılıp Türkçedeki anlamları verilmiştir. Daha sonra birleşigi oluşturan kelimelerin kaynak dildeki, yani Fransızcadaki anlamları tek tek açıklanmıştır. Birleşik isim hükmünde olan birleşik kelimelerin isim tamlaması, sıfat tamlaması, edat grubu, zarf grubu, hâl ekli isimlerle oluşturulmuş isim grubu, çekimli fiil ya da ikileme kalıbında olabildikleri bilinmektedir. Bundan hareketle söz konusu birleşik kelimelerin hangi türdeki bir yapıyla oluşturulduklarının gösterilmesi hedeflenmiştir. Sonuç olarak isim tamlaması ya da sıfat tamlaması kalıbında kuruldukları gözlenen bu birleşikler, isim tamlaması ya da sıfat tamlaması kalıbında olmalarına göre ikiye ayrılarak incelenmiş, ayrıca Türkçede ve Fransızcada isim tamlaması ve sıfat tamlaması kalıplarının nasıl kurulduğuna değinilmiştir. Sıfat tamlaması kalıbındaki Fransızca kelimelerden oluşmuş Türkçe birleşik isimlerin isim tamlaması kalıbındakilere oranla sayıca çok daha fazla olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Fransızca kelimeler, birleşik isim, isim tamlaması, sıfat tamlaması.

TURKISH COMPOUND NOUNS THAT ARE MADE UP OF FRENCH WORDS

Abstract

This study examines Turkish compound nouns that are made up of French words. To this end, based on *Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Szlğ*, related examples are written and their significances in Turkish are provided. Next, the meanings of the words forming the compound in the source language, namely French, are explained one by one. It is known that compound words, which are considered compound nouns, can be in the form of possessive construction, adjective clause, postposition group, adverb group, noun groups that are made up of cases, finite verb or reduplication. Starting from this point, it is aimed to show what kind of structure these compound words are formed with. As a result, these compounds, which are observed to be formed in the possessive construction or adjective clause pattern, are divided into two according to whether they are in the possessive construction or adjective clause pattern. Moreover, how the possessive construction and adjective clause are established in Turkish and French is mentioned. It has been understood that Turkish compound nouns composed of French words in the adjective clause pattern are higher in number than those in the possessive construction structure.

Keywords: French words, compound noun, possessive construction, adjective clause.

GİRİş

Bu çalışmanın konusu, Fransızca kelimelerden oluşmuş Türkçe birleşik isimlerdir. Bu bağlamda *Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü*’nde yer alan, birleşiği oluşturan unsurları Fransızca kökenli olan Türkçe birleşik isimlerden örnekler verilmiş, bu birleşik isimlerin hangi tarzdaki bir yapıyla kurulduklarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Birleşik kelime, “yeni bir kavramı karşılamak için iki veya daha çok kelimenin Türkçenin söz kalıplarına uygun belirli yollarla bir araya getirilmesi ile kurulmuş söz birliği” (Korkmaz, 1992: 27), “yeni bir kavramı karşılamak üzere belirtisiz isim tamlamalarından, sıfat tamlamalarından, isnat gruplarından, birleşik fiillerden, ikilemelerden, kısaltma gruplarından veya kalıplaşmış çekimli fiillerden oluşan kelimeler”dir (*Türkçe Sözlük*, 2011: 358). Birleşik kelimeler, en az iki sözcüğün, *seşe*, *biçimce*, *biçimce* ve/veya *anlamca* birleşip kaynaşmasıyla oluşur (Eker, 2005: 390). Birleşik kelime oluşumunda, birleşiği meydana getiren unsurlardan her ikisi kendi öz anlamını yitirmiş, birleşiği meydana getiren kelimelerden biri gerçek anlamını yitirmiş ya da birleşiği oluşturan her kelime kendi öz anlamını korumuş olabilir (zkan, 1996: 96).

Yapıları bakımından birleşik kelimeler, *birleşik isimler* ve *birleşik filler* olmak üzere ikiye ayrılırlar. Birleşik isim “en az iki kelimedenden oluşan ve bu kelimelerin kendi kavramları dışında yeni bir kavramı karşılamak üzere, birleşik kelime kalıbına göre biraraya gelerek meydana getirdikleri isim”dir (Korkmaz, 1992: 27). Birleşik isimler *asıl birleşik isimler* ve *birleşik isim hükümünde olan birleşik kelimeler* olmalarına göre iki kısımda incelenir. Asıl birleşik isimleri bazı yer adları ile bazı şahıs adları oluşturur. Bu açıdan bakıldığında çalışmamızda asıl birleşik isimlerin yer almadığı ifade edilebilir. Birden fazla kelimenin yeni bir kavramı karşılamak üzere

anlamca kaynaşmasından meydana gelen birleşik isim hükmünde olan birleşik kelimeler; *isim tamlaması, sıfat tamlaması, edat grubu, zarf grubu, hâl ekli isimlerle oluşturulmuş isim grubu, çekimli fiil* ya da *ikileme* kalıbında olabilir (zkan, 1996: 100-110). Çalışmamızda yer alan Fransızca kelimelerden oluşmuş Türkçe birleşik isimlerin isim tamlaması ve sıfat tamlaması kalıbında kurulduğu gözlenmiştir.

İsim tamlaması kalıbında: İsim tamlaması, “iyelik bağlantısı ile birbirine bağlanmış iki veya daha çok isimden oluşan tamlama”dır (Korkmaz, 1992: 90). Türkçede tamlayanı ekli olan isim tamlaması *belirli isim tamlaması* (r. *evin kapısı, masanın örtüsü, öğrencinin kitabı* vb.), tamlayanı eksiz olan isim tamlaması *belirsiz isim tamlaması* (r. *ders notu, nüfus cüzdanı, tıp doktoru* vb.) adını alır. Belirsiz tamlamanın birleşik isim hükmünde olmasından dolayı birçok yer, makam, kurum, memuriyet, kitap, eşya vs. nesne isimleri bu tamlama şeklindeydir (Ergin, 2002: 383). Bunların dışında *takısız tamlama* diye adlandırılan iki ismin ek almadan yan yana geldiği tamlamalar (r. *aırtay, dipnot, metrekare* vb.) da vardır. Fransızcada isim tamlaması yapılırken genellikle “de” takısı kullanılır (r. *acte de naissance* ‘nüfus belgesi’, *homme de salon* ‘salon adamı’, *mois de miel* ‘balayı’ vb.).

İsim tamlaması kalıbındaki Fransızca kelimelerden oluşmuş Türkçe birleşik isimlere şunlar örnek olarak verilebilir:

akte de naissance ‘Nüfus belgesi, nüfus cüzdanı, doğum belgesi’ (TBKKS, 2015: 46) < Fr. *acte* ‘1. İş, eylem. 2. Yapılan işler, icraat. 3. Davranış, hareket. 4. Bağıt, akit. 5. Belgit, senet. 6. Belge, cüzdan. 7. (Resmi) Karar. 8. (Tiyatroda) Perde. 9. Dönem; aşama, safha. 10. Evrak’ (FTS, 2003: 39) + *de* ‘-in’ (FTS, 2003: 363) + Fr. *naissance* ‘1. Doğum, doğuş. 2. Doğuş, ortaya ıkış. 3. Başlangıç. 4. Kaynak, ıkış yeri. 5. Soy’ (FTS, 2003: 933).

cart de visite / kartdvizit ‘Kartvizit’ (TBKKS, 2015: 230, 659) < Fr. *carte* ‘1. Kart. 2. Kartvizit’ (FTS, 2003: 218) + *de* ‘-in’ (FTS, 2003: 363) + Fr. *visite* ‘1. Gret, ziyaret. 2. şöyle bir dolaşma, şöyle bir bakıp görme. 3. Denetleme, yoklama. 4. Denetim, teftiş. 5. Greti, ziyaretçi. 6. Görüm, vizita’ (FTS, 2003: 1473).

docteur en mdecine ‘Tıp doktoru’ (TBKKS, 2015: 296) < Fr. *docteur* ‘1. Doktor, hekim. 2. Doktora yapmış kimse, doktor. 3. Yüksek bilgin’ (FTS, 2003: 453) + *en* ‘-ın’ (FTS, 2003: 503) + Fr. *mdecine* ‘1. Tıp. 2. Tıp ğrenimi. 3. Doktorluk, hekimlik. 4. (Eski) Em, ilaç’ (FTS, 2003: 883).

homme de salon ‘Salon adamı’ (TBKKS, 2015: 517) < Fr. *homme* ‘1. İnsan. 2. Kişi. 3. Er. 4. Kimse. 5. Dost, belalı, tokmakçı. 6. Aranılan kimse, tam istenilen kimse. 7. Erkek. 8. Koca. 9. Erkek, yiğit. 10. Adam’ (FTS, 2003: 708) + *de* ‘-in’ (FTS, 2003: 363) + Fr. *salon* ‘1. (Evde) Konuk odası, misafir odası, salon. 2. Dkkn, salon. 3. Sanatçıların sık sık çağırılıp toplantı yaptıkları ev. 4. (Büyük harfle) Sergi. 5. Sergi salonu. 6. şekinler topluluğu, kibarlar lemi’ (FTS, 2003: 1264).

krepdşin ‘in krep’ (TBKKS, 2015: 806) < Fr. *crpe* ‘1. Krep, saçta yapılan bir tür çok ince gözleme. 2. Krep, bürümcük. 3. Yas tl’ (FTS, 2003: 345) + *de* ‘-in’ (FTS, 2003: 363) + Fr. *chine* ‘1. in. 2. Lüks kâğıt. 3. in porseleni. 4. Eskicilik, bohacılık; kapı kapı dolaşıp satış yapma’ (FTS, 2003: 257).

langajdflr ‘ieklerin dili, iek dili’ (TBKKS, 2015: 856) < Fr. *langage* ‘1. Anlatım, anlatma yolu, dil. 2. Anlatış, ifade. 3. Ağız. 4. Söz, söylev. 5. Ses, tş, bağırma’ (FTS, 2003: 812) + *de* ‘-in’ (FTS, 2003: 363) + Fr. *fleur* ‘1. iek. 2. Yapma iek; iek resmi. 3. kim. iek. 4. Söz bezeği, şiirsel sözlerle süsleme. 5. Kaymak tabaka, şekin bölüm, en iyi parça. 6.

(Bir şeyin) En incesi. 7. En parlak dönem, en güzel dönem. 8. Parlaklık, körpelik, tazelik. 9. Kf. 10. (Kselede) Yüz' (FTS, 2003: 611).

maire du palais 'Kralın başvebili' (TBKKS, 2015: 904) < Fr. *maire* '1. Belediye başkanı. 2. Belediye müdürü' (FTS, 2003: 857) + *du* '-in' (FTS, 2003: 466) + Fr. *palais* '1. Saray. 2. (Parsite) Adliye. 3. Damak. 4. Tat duyumu' (FTS, 2003: 991).

mois de miel 'Balay' (TBKKS, 2015: 1030) < Fr. *mois* '1. Ay. 2. Aylık, aylık cret. 3. Aylık kira; aylık borç' (FTS, 2003: 910) + *de* '-in' (FTS, 2003: 363) + Fr. *miel* '1. Bal. 2. Tatlılık, güzellik' (FTS, 2003: 900).

papyebuar 'Kurutma kâğıdı' (TBKKS, 2015: 1155) < Fr. *papier* '1. Kâğıt. 2. Yazılı kâğıt, belge, evrak. 3. Çok ince maden yaprak ya da tabaka. 4. Gazete makalesi, makale. 5. Ticaret senedi, poliçe gibi evrak. 6. Kimlik kâğıdı; askerlik belgesi; pasaport' (FTS, 2003: 997) + Fr. *buvard* '1. Sünger kâğıdı, kurutma kâğıdı. 2. Kurutma kâğıtlı el altlığı' (FTS, 2003: 192).

pâte dentifrice 'Diş macunu' (TBKKS, 2015: 1182) < Fr. *pâte* '1. Hamur. 2. Macun. 3. Ezme. 4. *mec.* Huy, maya' (FTS, 2003: 1015) + Fr. *dentifrice* '1. Diş macunu. 2. Diş temizleyici' (FTS, 2003: 403).

robdşambır / robdöşambr / robe de chambre / rop d şambr / ropdşambır 'Erkeklerin evin içinde kıyafetlerinin üzerine giydikleri üstlük' (TBKKS, 2015: 1332, 1341) < Fr. *robe* '1. Entari, fistan. 2. Cppe. 3. (Hayvanlarda) Don. 4. Kabuk. 5. *mec.* Yargıçlık' (FTS, 2003: 1243) + *de* '-in' (FTS, 2003: 363) + Fr. *chambre* '1. Oda, yatak odası. 2. Koğuş. 3. Serbest meslek adamları birliği, oda. 4. (Yargıevi rgtlerinde) Daire. 5. (Gemilerde) Kamara. 6. Millet Meclisi. 7. (İngiltere'de) Meclis, Kamara. 8. Boşluk, hazne' (FTS, 2003: 235).

şef d'orkestr 'Orkestra şefi' (TBKKS, 2015: 1476) < Fr. *chef* '1. (Eskiden) Baş, kafa. 2. Baş, başkan. 3. şef. 4. Üst, büyük. 5. Elebaş, ileri gelen. 6. Temel madde. 7. Kurucu. 8. Yüksek rütbeli subay. 9. nemli kişi, as. 10. Reis, ağa' (FTS, 2003: 250) + *de* '-in' (FTS, 2003: 363) + Fr. *orchestre* '1. Orkestra. 2. (Tiyatroda) Salonun n kısmı, sahneye en yakın bölüm; bu bölümdeki yerler. 3. n sıralarda oturan seyirciler' (FTS, 2003: 974).

Sıfat tamlaması kalıbında: "İsimleri nitelemek veya belirtmek maksadıyla isim ve ona bağlı sıfatın tamlama dizilişinde oluşturdukları kelime grubu" sıfat tamlaması adını alır (Korkmaz, 1992: 133). Türkçede sıfat tamlaması sıfatın nitelediği veya belirttiği ismin önüne getirilmesiyle (r. *düdüklü tencere*, *tükenmez kalem*, *yarım küre* vb.) oluşturulur. Fransızcada ise sıfat, nitelediği isimden önce (r. *deux pice*, *fixe menu*, *haute socit* vb.) de sonra (r. *amour tragique*, *bâton sal*, *cause clbre* vb.) da gelebilir. Mehmet iek, makalesinde Fransızcada addan türemiş sıfatların çok sıra dışı durumlar dışında beraber kullanıldıkları isimden sonra (r. *couleur mtallique* 'metalik renk', *lection prsidentielle* 'başkanlık seçimi', *code universel* 'evrensel dzg' vb.), eylemden türemiş sıfatların neredeyse tamamının isimden sonra (r. *une maison achete* 'satın alınmış bir ev', *un film regard* 'seyredilmış bir film', *une porte ferme* 'kapatılmış/kapanmış bir kapı' vb.), renk sıfatlarının niteledikleri isimden sonra (r. *famille rose* 'gl rengi ailya', *famille vert* 'yeşil ailya' vb.), biçim bildiren sıfatların düzenli olarak isimden sonra (r. *un terrain plat* 'düz bir arazi', *un ballon rond* 'yuvarlak bir top', *un table ovale* 'oval bir masa') geldiğini belirtmiştir (iek, 2013: 222-225).

İster Türkçe kelimelerden ister Fransızca kelimelerden oluşmuş olsun, Türkçede sıfat tamlaması kalıbındaki birleşik isimlere oldukça sık rastlanır. Sıfat tamlaması kalıbındaki Fransızca kelimelerden oluşmuş Türkçe birleşik isimlere örnekler aşağıda sıralanmıştır:

amour tragique ‘Trajik aşk, acıklı aşk’ (TBKKS, 2015: 70) < Fr. *amour* ‘1. Sevi, aşk, sevd. 2. Sevgi. 3. Büyük sevgi, yüce sevgi. 4. Sevi ilişkisi, gönül işleri, aşk maceraları. 5. Sevilen kişi, sevgili. 6. Sylencede seviyi simgeleyen tanrı resmi’ (FTS, 2003: 71) + Fr. *tragique* ‘1. Trajediye değgin, tragedyayla ilgili ağlatısal. 2. Acıklı, yürekler acısı, acınacak, ağlatıcı’ (FTS, 2003: 1407).

angle droit ‘Dik açı’ (TBKKS, 2015: 85) < Fr. *angle* ‘1. Aı. 2. Köşe’ (FTS, 2003: 76) + Fr. *droit* ‘1. Doğru, sağlam, yerinde. 2. Dik. 3. Sağ’ (FTS, 2003: 465).

arnuvo / art-nouveau ‘19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında etkili olmuş zarif dekoratif süslemelerin ön plana çıktığı, kıvrımların ve bitkisel desenlerin sıklıkla kullanıldığı bir sanat akımı’ (TBKKS, 2015: 115, 120) < Fr. *art* ‘1. Sanat. 2. Zanaat. 3. Ustalık. 4. Yol, yöntem’ (FTS, 2003: 101) + Fr. *nouveau* ‘1. Yeni. 2. Toy, acemi’ (FTS, 2003: 950).

avant-projet ‘Herhangi bir tasarın ilk biçimi, n tasar’ (TBKKS, 2015: 135) < Fr. *avant* ‘n’ (FTS, 2003: 122) + Fr. *projet* ‘1. Tasarı. 2. Taslak, msvette’ (FTS, 2003: 1121).

bal champetre ‘Kır balosu, bahçe balosu’ (TBKKS, 2015: 143) < Fr. *bal* ‘1. Balo. 2. Balo verilen yer’ (FTS, 2003: 132) + Fr. *champetre* ‘Kıra değgin, tarlaya ilişkin’ (FTS, 2003: 236).

bal maske ‘Maskeli balo’ (TBKKS, 2015: 143) < Fr. *bal* ‘1. Balo. 2. Balo verilen yer’ (FTS, 2003: 132) + Fr. *masqué* ‘Maskeli; rtl’ (FTS, 2003: 877).

balkostme ‘Kıyafet balosu’ (TBKKS, 2015: 147) < Fr. *bal* ‘1. Balo. 2. Balo verilen yer’ (FTS, 2003: 132) + Fr. *costum* ‘Giyimli, giyinik’ (FTS, 2003: 328).

batonsale ‘Tuzlu hamurdan yapılan ince uzun ubuk’ (TBKKS, 2015: 173) < Fr. *bton* ‘1. Değnek, baston. 2. ubuk, sopa. 3. (Yazıda) Düz izgi, bacak’ (FTS, 2003: 144) + Fr. *sal* ‘1. İçinde doğal olarak tuz bulunan, tuzlu. 2. Tuzlanmış, tuzlu. 3. Açık saçık. 4. Çok pahalı, tuzlu, kazık. 5. Tuz tadında’ (FTS, 2003: 1263).

bon amzman ‘İyi eğlenceler’ (TBKKS, 2015: 201) < Fr. *bon* ‘1. İyi. 2. Adamakıllı, esaslı. 3. Nkteli, ince, güldürücü. 4. Elverişli, iyi, lehte. 5. Kocaman, dolu dolu. 6. Tam, bol bol. 7. Epey, epeyce, hayli uzun. 8. İyi yürekli, saf. 9. Kesin. 10. Hoş’ (FTS, 2003: 166) + Fr. *amusement* ‘Eğlenme, eğlence’ (FTS, 2003: 73).

bon voyage ‘“İyi yolculuklar” anlamında kullanılan bir esenleme sözü’ (TBKKS, 2015: 201) < Fr. *bon* ‘1. İyi. 2. Adamakıllı, esaslı. 3. Nkteli, ince, güldürücü. 4. Elverişli, iyi, lehte. 5. Kocaman, dolu dolu. 6. Tam, bol bol. 7. Epey, epeyce, hayli uzun. 8. İyi yürekli, saf. 9. Kesin. 10. Hoş’ (FTS, 2003: 166) + Fr. *voyage* ‘1. Gezi, seyahat. 2. Yolculuk. 3. Sefer; gidiş geliş seferi’ (FTS, 2003: 1483).

cause celebre ‘Herhangi bir nedenle nlenmiş olan hukuk olayı, meşhur dava’ (TBKKS, 2015: 231) < Fr. *cause* ‘1. Neden, sebep. 2. Hak. 3. Dva. 4. Durum. 5. Müşteri’ (FTS, 2003: 224) + *clbre* ‘nl, tanınmış anlı, sanlı’ (FTS, 2003: 227).

commis voyageur ‘Gezgin satıcı’ (TBKKS, 2015: 242) < Fr. *commis* ‘İşçi, küçük memur’ (FTS, 2003: 286) + Fr. *voyageur* ‘1. Yolcu. 2. Gezici; gezmen, turist. 3. (Bir tecimevi hesabına alışan) Gezici satış memuru. 4. Gezgin, göçebe, göçmen; gezmeyi seven, gezmekten hoşlanan’ (FTS, 2003: 1483).

ctelette pan ‘Una batırılarak kızartılan pirzola’ (TBKKS, 2015: 244) < Fr. *ctelette* ‘1. Pirzola. 2. Kaburgakemiği. 3. Favori, uzun favori, yan sakalı’ (FTS, 2003: 329) + Fr. *pan* ‘Peksimet ununa bulanıp kızartılmış ya da pişirilmış’ (FTS, 2003: 995).

couleur locale ‘Yerli renk, yerel zellik’ (TBKKS, 2015: 244) < Fr. *couleur* ‘1. Renk. 2. Boya. 3. *mec.* Renk, yn, düşünce. 4. Canlılık, parlaklık. 5. Koz. 6. Bayrak, sancak. 7. Yüz rengi,

beniz. **8.** Renkli amaşır' (FTS, 2003: 332) + Fr. *locale* 'Yerel, yöresel, yerli, mahalli' (FTS, 2003: 837).

deformation professionnelle 'Mesleki bozulma' (TBKKS, 2015: 266) < Fr. *dformation* '1. Biçimini değiştirme, biimsizleştirme, bozma. 2. Biçimi bozulma, biimsizleşme. 3. Saptırma, özünü değiştirme, bozma' (FTS, 2003: 385) + Fr. *professionnelle* '1. Uğraşa değgin, mesleğe değgin, meslek. 2. Bir şeyi kendine uğraş edinmiş; meslek edinmiş, uğraşman' (FTS, 2003: 1119).

demi-mondaine 'Yarı sosyete (kadın), şüpheli kadınlar sınıfı' (TBKKS, 2015: 273) < Fr. *demi* '1. Buçuk, yarım. 2. Bir bardak bira. 3. Yarım, buçuk' (FTS, 2003: 397) + Fr. *mondaine* '1. Dünyasal, bu dünyayla ilgili, dünyalık. 2. Yüksek sosyeteye değgin, kibarlar lemiyle ilgili. 3. Yüksek sosyeteden; yüksek sosyeteyle düşüp kalkan' (FTS, 2003: 912, 913).

deux pice 'Dpiyes' (TBKKS, 2015: 281) < Fr. *deux* '1. İki. 2. Birkaç, bir iki. 3. İkinici. 4. Farklı, ayrı. 5. İki. 6. Aynı ikinci günü. 7. İki rakamı' (FTS, 2003: 430) + Fr. *pice* '1. Parça. 2. Yama, yamalık, parça. 3. Oda, göz. 4. Para. 5. Bahşiş. 6. Fc; fii dolusu. 7. Belge. 8. Top. 9. Oyun, tiyatro yapıtı, piyes. 10. (Yazın ya da müzik) Yapıt. 11. Tane, baş. 12. Kişi' (FTS, 2003: 1048).

droit divin 'İlahi adalet' (TBKKS, 2015: 308) < Fr. *droit* '1. Tre, hukuk. 2. Hak. 3. Vergi, resim. 4. Tze, adalet' (FTS, 2003: 465, 466) + Fr. *divin* '1. Tanrısal. 2. Kutsal. 3. Olağanüstü, yetkin, eksiksiz. 4. Çok güzel, çok hoş' (FTS, 2003: 452).

esprit nouveau 'Yeni ruh, yeni z' (TBKKS, 2015: 349) < Fr. *esprit* '1. Tin, ruh, zdek dş varlık. 2. Düşünüş, düşünme biçimi. 3. Kafa. 4. Anlık, zihin, muhakeme. 5. Bellek. 6. Kafalı adam. 7. Ira, karakter. 8. Genel eğilim, genel anlayiş. 9. z erek, asıl amaç. 10. z, hava, ruh. 11. Nükte, espri. 12. Ruh, esans. 13. Halk, kalabalık. 14. İspirtolu içkiler. 15. Cinler, periler. 16. Us, akıl' (FTS, 2003: 543) + Fr. *nouveau* '1. Yeni. 2. Toy, acemi' (FTS, 2003: 950).

famiy roz 'Gl rengi ve tonlarında, in porseleninden yapılmış ss eşyası' (TBKKS, 2015: 368) < Fr. *famille* '1. Aile. 2. Çoluk ocuk. 3. Soy, sop. 4. Hanedan. 5. Topluluk. 6. Familya' (FTS, 2003: 587) + Fr. *rose* '1. Gl. 2. (Gotik mimarlıkta) Nakışlı büyük tekerlek pencere, glpencere. 3. Roza elması. 4. Pembe; gl kurusu. 5. Pembe, pembe renk; pembelik' (FTS, 2003: 1248).

famiy vert 'Yeşil ve tonlarında, in porseleninden yapılmış ss eşyası' (TBKKS, 2015: 368) < Fr. *famille* '1. Aile. 2. oluk ocuk. 3. Soy, sop. 4. Hanedan. 5. Topluluk. 6. Familya' (FTS, 2003: 587) + Fr. *vert* '1. Yeşil. 2. Taze. 3. Ham, olgunlaşmamış. 4. Ham, işlenmemiş, sepilenmemiş. 5. Yaş, kurumamış. 6. Din. 7. Sert. 8. Sapsarı, kire gibi. 9. Ekşi, tadını bulmamış. 10. Aık saık' (FTS, 2003: 1460).

farine lactée 'Stl un bulamacı' (TBKKS, 2015: 373) < Fr. *farine* '1. Un. 2. Toz, un' (FTS, 2003: 589) + Fr. *lacte* '1. Süte değgin. 2. Stms, sütü andıran. 3. Sütlü. 4. Süte dayalı' (FTS, 2003: 807).

fiks menü 'Tek liste' (TBKKS, 2015: 396) < Fr. *fixe* '1. Durağan, kımıldamaz, oynamaz, değişmez, sabit. 2. Çıkmaz, bozulmaz. 3. (Aylıkta, crette) Temiz para' (FTS, 2003: 608) + Fr. *menu* 'Yemek listesi' (FTS, 2003: 890).

for't vierge 'Bakir orman' (TBKKS, 2015: 421) < Fr. *fort* 'Orman' (FTS, 2003: 619) + Fr. *vierge* '1. Hiç cinsel ilişkide bulunmamış, kızığlankız, erden, bakire; bakir. 2. Dokunulmamış, el sürülmemiş, temiz, kullanılmamış. 3. Ekilmemiş, işlenmemiş. 4. Ayak basılmamış; balta girmemiş' (FTS, 2003: 1466).

forsmajr 'Zorlayıcı sebep' (TBKKS, 2015: 427) < Fr. *force* '1. Güç, kuvvet. 2. Sertlik, şiddet, zor, cebir. 3. Dayanıklılık, sağlamlık, berklilik. 4. Yoğunluk. 5. Etki, etkililik derecesi. 6. Ordu

gücü, kuvvetler' (FTS, 2003: 618) + Fr. *majeure* '1. Büyük, önemli, yüksek. 2. Zorlayıcı, zorlu, elde olmayan, dayanılmaz, karşı gelinemez. 3. Ergin, reşit. 4. Olgun, kendi kendini yönetebilir' (FTS, 2003: 858).

grandrepos 'Uzunca istirahat vakti' (TBKKS, 2015: 485) < Fr. *grand* '1. İri yarı, kocaman, büyük. 2. Büyümüş, artık büyük. 3. Geniş, kocaman, büyük. 4. şiddetli. 5. Tam, tastamam. 6. Ulu, yüce, büyük. 7. nemli, büyük' (FTS, 2003: 675) + Fr. *repos* '1. Dinlenme. 2. Uyku. 3. Dinginlik. 4. Rahat. 5. Erinç, huzur, dirlik düzen. 6. Durgu; durak. 7. Rahat, yerinde rahat. 8. Tatil, dinlence. 9. (Mimarlıkta) Düzlük, süssüz yüzey, dinlenticlik, sahanlık, dinlenmelik' (FTS, 2003: 1212).

grandseigneur 'Varlıklı beyefendi' (TBKKS, 2015: 485) < Fr. *grand* '1. İri yarı, kocaman, büyük. 2. Büyümüş, artık büyük. 3. Geniş, kocaman, büyük. 4. şiddetli. 5. Tam, tastamam. 6. Ulu, yüce, büyük. 7. nemli, büyük' (FTS, 2003: 675) + Fr. *seigneur* '1. Derebeyi, bey; zeamet sahibi, zaim. 2. Soylu kişi, büyük adam. 3. Bey, beyefendi, sayın bay. 4. (Büyük harflerle) Tanrı' (FTS, 2003: 1284).

haute-couture 'Genellikle bir tane dikilen ve özel kesimlere sahip giysi, özel dikiş' (TBKKS, 2015: 506) < Fr. *haute* '1. Yüksek. 2. Yukarı. 3. Büyük. 4. Yüksek, önemli, yüce. 5. Soylu, yüksek. 6. Kabarık. 7. Tiz' (FTS, 2003: 698) + Fr. *couture* '1. Dikiş. 2. Dikilen şey, dikiş. 3. Dikişilik, terzilik. 4. Yara izi' (FTS, 2003: 339).

hot sosyete 'Yüksek sosyete' (TBKKS, 2015: 521) < Fr. *haute* '1. Yüksek. 2. Yukarı. 3. Büyük. 4. Yüksek, önemli, yüce. 5. Soylu, yüksek. 6. Kabarık. 7. Tiz' (FTS, 2003: 698) + Fr. *socit* '1. Toplum. 2. Topluluk. 3. Dernek. 4. Ortaklık, şirket. 5. Dostluk, arkadaşlık, görüşme, düşüp kalma. 6. Yüksek tabaka, kibarlar lemi, sosyete. 7. (Bir yerde toplanmış bulunan) Kişiler, dostlar, arkadaşlar, ahabparlar' (FTS, 2003: 1306).

jnprmiye 'Jn' (TBKKS, 2015: 594) < Fr. *jeune* '1. Genç, delikanlı. 2. (Hayvanlar için) Yavru' (FTS, 2003: 792) + Fr. *premier* '1. İlk, birinci. 2. En iyi, birinci' (FTS, 2003: 1103).

kafesntan 'İkili, algılı kahvehane' (TBKKS, 2015: 603) < Fr. *caf* '1. Kahve. 2. Kahve, kahvehane' (FTS, 2003: 198) + Fr. *chantant* '1. şarkı söyleyen. 2. Akılda tutulabilen, bestesi kolayca bellenebilen. 3. Ahenkli, uyumlu. 4. şarkılı, içinde şarkı söylenen' (FTS, 2003: 239).

mauvaise plaisanterie 'Kötü şaka' (TBKKS, 2015: 958) < Fr. *mauvaise* '1. Kötü. 2. Kusurlu. 3. Yanlış. 4. Zararlı, dokuncalı. 5. Değersiz, kötü. 6. Yanlışlarla dolu, hatalı, kötü. 7. Ahlka aykırı, tredışı. 8. Uygun olmayan. 9. Tehlikeli. 10. Yalan, aslı olmayan, gerekdişı. 11. Bozuk, kötü. 12. Zayıf. 13. Pis. 14. Dalgalı, fırtınalı' (FTS, 2003: 881) + Fr. *plaisanterie* '1. şaka. 2. Alay, dalga, matrak. 3. Çok kolay bir iş, oyuncak, önemsiz şey' (FTS, 2003: 1060).

mentalit prlogique 'Mantık ncesi zihniyet' (TBKKS, 2015: 977) < Fr. *mentalit* '1. Kafa, anlayış, zihniyet. 2. Düşünülen şey, düşünce, kanı' (FTS, 2003: 889) + Fr. *prlogique* 'Mantıkncesi' (FTS, 2003: 1102).

messagerie imperiale 'üstün nitelikli, konforlu taşımacılık' (TBKKS, 2015: 981) < Fr. *messagerie* '1. Taşıma işleri, taşımacılık. 2. Taşımevi, nakliye şirketi. 3. Yolcu treniyle gönderilen eşya' (FTS, 2003: 893) + Fr. *impriale* '1. İmparatora ya da imparatorluğ değgin. 2. Çok stn; üstün nitelikli, eşsiz' (FTS, 2003: 729).

mezon mble 'Dayalı dşeli (kiralık) daire' (TBKKS, 2015: 992) < Fr. *maison* '1. Ev. 2. Ev, yuva. 3. Ev eşyası. 4. Ev halkı. 5. Soy, sülale. 6. Yurt. 7. Aile. 8. Tecimevi, firma. 9. Evde yapılmış, ev işi' (FTS, 2003: 857) + Fr. *meubl* 'Dayalı dşeli, mbleli' (FTS, 2003: 898).

mil merci ‘Bin teşekkür, çok teşekkür ederim’ (TBKKS, 2015: 1000) < Fr. *mille* ‘1. Bin. 2. Bininci. 3. Binbir, birçok, bir sürü’ (FTS, 2003: 901) + Fr. *merci* ‘1. Teşekkür etme, teşekkür. 2. Teşekkür ederim’ (FTS, 2003: 891).

paralizi jeneral ‘Genel fel’ (TBKKS, 2015: 1158) < Fr. *paralysie* ‘1. İnme, ktrmlk, fel. 2. *mec.* Felce uğrama, hiçbir şey yapamaz duruma düşme, donup kalma’ (FTS, 2003: 1000) + Fr. *gnrale* ‘1. Genel. 2. Büyük, yüksek dereceli’ (FTS, 2003: 658).

phrase musical ‘Müzikal anlatım biçimi, müzikal tabir’ (TBKKS, 2015: 1204) < Fr. *phrase* ‘1. Tümce, cümle. 2. Tümce yapısı’ (FTS, 2003: 1046) + Fr. *musical* ‘1. Müziğe değgin, müziksel. 2. Hoş, tatlı, müzik gibi, uyumlu, akıcı’ (FTS, 2003: 929).

poupe parlante ‘Konuşan bebek’ (TBKKS, 2015: 1256) < Fr. *poupe* ‘1. (Oyuncak) Bebek. 2. (Nişan alınan) Küçük kukla. 3. Sargı sarılmış yaralı parmak; parmağa sarılan sargı. 4. Süslü püslü önemsiz kimse, süslü bebek, ss köpeği. 5. Bebek gibi kadını, güzel ve genç kadını ya da kız’ (FTS, 2003: 1092) + Fr. *parlante* ‘1. Konuşan. 2. Konuşkan, geveze. 3. Çok canlı, canlı gibi, konuşacakmış gibi. 4. Sesli’ (FTS, 2003: 1005).

pronostik grav ‘Ağır vaka’ (TBKKS, 2015: 1276) < Fr. *pronostic* ‘1. Tahmin, kestirim. 2. *hek.* Hastalığın sonu hakkında önceden varılan yargı, teşhis’ (FTS, 2003: 1124) + Fr. *grave* ‘1. Sert. 2. Ciddi, ağırbaşlı. 3. Çok önemli, ciddi. 4. Kaygı verici, kötü, telaşlandırıcı. 5. Tehlikeli, ağır. 6. *mz.* Kalın, pes’ (FTS, 2003: 678).

ralismervolutionnaire ‘Devrimci gerçekçilik’ (TBKKS, 2015: 1309) < Fr. *ralisme* ‘1. Gerçekçilik. 2. (Sanatta) Gerçekçilik; gerçekçilik akımı ya da anlayışı’ (FTS, 2003: 1169) + Fr. *rolutionnaire* ‘1. Devrimci, ihtilalci. 2. Devrimden doğmuş, devrimden kaynaklanan. 3. Devrime değgin, devrimle ilgili, devrimsel’ (FTS, 2003: 1237).

remde hroıque ‘Kahramanca are, kahramanca tutum’ (TBKKS, 2015: 1322) < Fr. *remde* ‘1. Em, ilaç. 2. are, yol’ (FTS, 2003: 1197) + Fr. *hroıque* ‘1. Eski kahramanlara değgin. 2. Yiğit, kahraman. 3. Kahramanca, yiğitçe, kahramanlara özgü. 4. Pek etkili, kesin’ (FTS, 2003: 703).

selection sexuelle ‘Eşeyssel seçim, ayıklama’ (TBKKS, 2015: 1372) < Fr. *slection* ‘1. Seçme, seçim; ayıklama, ayıklanma. 2. *hayb. biy.* Seçim, ayıklanma’ (FTS, 2003: 1285) + Fr. *sexuelle* ‘Cinsel’ (FTS, 2003: 1298).

socit statique ‘Durgun toplum’ (TBKKS, 2015: 1418) < Fr. *socit* ‘1. Toplum. 2. Topluluk. 3. Dernek. 4. Ortaklık, şirket. 5. Dostluk, arkadaşlık, görüşme, düşüp kalkma. 6. Yüksek tabaka, kibarlar lemi, sosyete. 7. (Bir yerde toplanmış bulunan) Kişiler, dostlar, arkadaşlar, ahabparlar’ (FTS, 2003: 1306) + Fr. *statique* ‘1. Duruk. 2. Donmuş, değişmez, hiçbir ilerleme göstermeyen’ (FTS, 2003: 1330).

sosyal-revolsyoner ‘Sosyalist devrimci’ (TBKKS, 2015: 1429) < Fr. *social* ‘1. Toplumsal, topluma değgin. 2. Kamusal, kamuya ait. 3. Toplum katmanları arasındaki ilişkilere değgin, sosyal. 4. Tecimsel ortaklığa değgin, şirkete değgin’ (FTS, 2003: 1306) + Fr. *rolutionnaire* ‘1. Devrimci, ihtilalci. 2. Devrimden doğmuş, devrimden kaynaklanan. 3. Devrime değgin, devrimle ilgili, devrimsel’ (FTS, 2003: 1237).

sr süperiyör ‘Başrahibe’ (TBKKS, 2015: 1433) < Fr. *sur* ‘1. Kızkardeş, bacı. 2. Rahibe. 3. *mec.* Kardeş’ (FTS, 2003: 1307) + Fr. *suprieur* ‘1. Üst. 2. Üstün. 3. Yüksek. 4. Kmseyci, kendini yüksek gören’ (FTS, 2003: 1344).

tren spsiyal ‘zel tren katarı’ (TBKKS, 2015: 1570) < Fr. *train* ‘1. Katar, kervan, art arda dizilmiş... 2. Tren. 3. Takım. 4. (Drtayaklıların vücudunda ya da taşıtlarda) Kısım, bölüm. 5. Kı. 6. Gidiş; yürüyüş. 7. Nakliye kolu. 8. Gürültü, gürültü patırdı’ (FTS, 2003: 1408) + Fr.

spécial ‘1. Olağanüstü. 2. Özelliği olan. 3. Seçkin, herkeste olmayan. 4. Ayırıksın, tuhaf, acaip. 5. Özel’ (FTS, 2003: 1326).

verslibres ‘Serbest şiir, serbest nazım’ (TBKKS, 2015: 1616) < Fr. *vers* ‘1. Dize, mısra. 2. Şiir. 3. a) Şiir. b) Koşuk, nazım’ (FTS, 2003: 1459) + Fr. *libre* ‘1. Özgür, hür. 2. Erkin, serbest. 3. Karışanı edeni olmayan, başına buyruk. 4. Bağımsız. 5. Tutuksuz, tutuklanmamış. 6. Boş, uğraşsız, serbest. 7. Boş, tutulmamış. 8. Rahat, kaygı ve kuşkulardan uzak. 9. Açık saçık’ (FTS, 2003: 828).

SONUÇ

Çalışmamızda ele alınan Fransızca kelimelerden oluşmuş Türkçe birleşik isimlerde birleşigi oluşturan her kelimenin kendi öz anlamını çoğunlukla koruduğu gözlenmiştir. Bu birleşik isimlerin isim tamlaması ve sıfat tamlaması kalıbında kurulduğu görülmektedir. İsim tamlaması kalıbındaki Fransızca kelimelerden oluşmuş Türkçe birleşik isimlerde genellikle Fransızcadaki “de” takısının kullanıldığı anlaşılmaktadır. Sıfat tamlaması kalıbındaki Fransızca kelimelerden oluşmuş Türkçe birleşik isimlerde Fransızcadaki yapı gereği sıfatın nitelediği isimden önce de sonra da gelebildiği belirlenmiştir. Hâlbuki Türkçe sıfat tamlamalarında sıfat, nitelediği ya da belirttiği ismin önüne getirilir. Bunların dışında sıfat tamlaması kalıbındaki Fransızca kelimelerden oluşmuş Türkçe birleşik isimlerin isim tamlaması kalıbındakilere oranla daha fazla görüldüğü, hatta sayıca dört kat fazla olduğu söylenebilir.

Kısaltmalar

FTS: Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük

TBKKS: Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü

KAYNAKLAR

Çiçek, Mehmet, (2013), “Fransızcada Ad-Sıfat İlişkisi ve Türkçeye Çevirisi”, Turkish Studies, Volume 8/10, s. 221-232.

Eker, Süer, (2005), *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara.

Ergin, Muharrem, (2002), *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.

Korkmaz, Zeynep, (1992), *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Özkan, Mustafa, (1996), “Yapılış, Yazılış ve Kullanılışları Bakımından Birleşik Kelimeler”, İlmî Araştırmalar, 2, s. 95-110.

Saraç, Tahsin, (2003), *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük / Grand Dictionnaire Français-Turc*, Adam Yayınları, İstanbul.

Türkçe Sözlük, (2011), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü, (2015), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.